

Školitelský posudek

Jan Synek: *Náboženský život v československých věznicích v období komunistického režimu.* Diplomová práce, strojepis. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Praha 2011, 194 s.

Jan Synek si za téma své práce vybral náboženské poměry v československých věznicích v období komunismu. Jde o téma mimořádně náročné, které jako celek nebylo doposud přehledně zpracováno. Synek se na základě pečlivého studia archivních materiálů z Archivu bezpečnostních složek a Archivu Sboru nápravné výchovy, jakož i výpovědí pamětníků pokusil tuto mezeru zaplnit.

Po úvodu, ve kterém Synek hodnotí dosavadní literaturu, se autor nejprve věnuje československému vězeňství po únoru. V další kapitole se zabývá persekucemi jednotlivých církví v Československu a v návaznosti na to náboženským životem ve vězeních v době Rakousko-Uherska, první republiky, protektorátu, třetí republiky, poúnorovém období, období normalizace a období po roce 1989. Ve všech politických a státních systémech, které existovaly na našem území před rokem 1948 byla duchovní služba ve věznicích samozřejmostí, přičemž vězeňská správa byla povinna dbát na to, aby byly dostatečně postaráno o duchovní potřeby trestanců různých vyznání. a současně i vývoji duchovní služby. Také bezprostředně po únorovém převratu duchovní služba ve věznicích pokračovala bez větších změn, avšak již záhy došlo k jejímu omezování, protože marxisticko-leninský režim považoval jakékoliv náboženství za nepřátelskou ideologii. V roce 1950 v souvislosti se schválením nového trestního zákona došlo k úplné likvidaci duchovní služby. Vězňům byla znemožněna návštěva bohoslužeb a jakýkoliv náboženský život byl zakázán. Na tom se nic nezměnilo až do roku 1989.

Synek se dále zabývá příslušníky různých náboženských skupin persekvovaných komunistickým režimem, přičemž si samozřejmě především všimá uvězněných duchovních různých vyznání, příslušníků různých řeholí a také členů dvou sekt – adventistů sedmého dne a Svědků Jehovových. Na základě vzpomínek vězňů i jejich výpovědí se pak pokouší rekonstruovat náboženský život ve věznicích, především způsobu sloužení tajných mší, eucharistie, zpovědi, tajného svěcení kněží. Všimá si také vztahů mezi duchovními různých církví, vztahům uvězněných kněží k politickým vězňům - ateistům a také ke kriminálním zločincům. Synek se nevyhýbá ani problému agenturní sítě mezi vězni, ve které působili i někteří kněží a řeholníci. Autor jinak konstatuje, že naprostá většina kněží všech vyznání i

řeholníků i příslušníků obou sekt se nenechala zlomit a vycházela z bran vězení naopak duchovně zocelena a posílena. Kněží dokázali dokonce ve vězení získat někdy ke konverzi i politické vězně-ateisty a někdy dokonce i těžké kriminální zločince.

Práce je napsána s hlubokou znalostí věci. Znalost odborné literatury a publikovaných pramenů je na vysoké úrovni, dostupné archivní materiály byly využity v maximální možné míře.

K práci mám dvě drobné připomínky:

na s. 13-14 nepovažuji za šťastnou formulaci, že na Prešovském saboru komunisté odhlasovali zrušení unie v Římě. Formálně byl sabor shromážděním laiků a řeckokatolických duchovních, byť samozřejmě předem komunisty pečlivě vybraných.

K okolnostem Prešovského saboru doporučuji autorovi prostudovat příslušnou pasáž knihy Jan Pešek – Michal Barnovský: Štátna moc a cirkvi na Slovensku 1948-1953. Bratislava, Veda, 1997, s. 147-160.

Na s. 66 autor uvádí, že v roce 1855 byla pevnost Leopoldov změněna v trestnici. Možná, že tehdy se tak stalo po právní stránce, avšak Leopoldov sloužil jako vězení ve skutečnosti již mnohem dříve, vlastně již do svého vzniku. V době rekatolizace v Uhrách v sedmdesátých letech 17. stol. zde např. byli vězněni evangeličtí duchovní.

Uvedené připomínky nijak nesnižují hodnotu práce. Žádné věcné chyby jsem v práci nenašel.

Závěr:

Práce vysoce překračuje nároky kladené na diplomovou práci. **Doporučuji** ji k obhajobě a navrhuji její hodnocení stupněm **v ý b o r n ě**. Dávám zároveň v úvahu, zda by nebylo vhodné přijmout diplomovou práci jako podklad pro případné rigorózní řízení.

V Praze, 2. září 2011

prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.